

Proloog: 1996

JUNE

In het begin geloofde ik in nieuwe kansen. Hoe kon ik anders verklaren dat jaren geleden, vlak na het ongeluk – toen de rook optrok en de auto na diverse keren over de kop te zijn geslagen ondersteboven in een sloot terecht kwam – ik nog steeds leefde en mijn dochtertje Elizabeth kon horen huilen? De politieman die me uit de wagen had getrokken, bracht me naar het ziekenhuis om mijn gebroken been te laten zetten. En Elizabeth, die als door een wonder volstrekt ongedeerd was, zat daar al die tijd op zijn schoot. Hij had mijn hand vastgehouden toen ik later het lichaam van mijn man, Jack, moest identificeren. Hij kwam naar de begrafenis. Hij kwam me persoonlijk vertellen dat de dronken bestuurder die ons van de weg had gedrukt, was gearresteerd.

De naam van die politieman was Kurt Nealon. Nog lang na de rechtszaak en de veroordeling kwam hij regelmatig langs om te kijken hoe het ging met Elizabeth en mij. Op haar verjaardag en met Kerstmis nam hij speelgoed voor haar mee. Hij repareerde de verstopte afvoer in de badkamer en als zijn dienst erop zat kwam hij de wildernis fatsoeneren die ooit onze tuin was geweest.

Ik was met Jack getrouwd omdat hij mijn grote liefde was; ik had me voorgenomen altijd bij hem te blijven. Maar dat was voordat een man met een veel te hoog alcoholpromillage in zijn bloed de definitie van ‘altijd’ veranderde. Het verbaasde me dat Kurt leek te begrijpen dat je nooit meer zoveel van iemand zou kunnen houden als van de grote liefde in je leven. Dat het wél leek te kunnen, verbaasde me nog meer.

Vijf jaar later, toen Kurt en ik ontdekten dat we een baby zouden krijgen, vond ik het bijna jammer, zoals je op een prachtige zomerdag onder een volmaakt blauwe hemel denkt dat zo'n ogenblik nooit geëvenaard kan worden. Elizabeth was twee toen Jack stierf. Kurt was de enige vader die ze ooit heeft gekend. Ze hadden zo'n hechte band dat ik vaak het gevoel had dat ik me moest terugtrekken, dat ik een indringer was. Als Elizabeth de prinses was, dan was Kurt haar ridder.

De ophanden zijnde komst van dit kleine zusje (is het niet vreemd dat we er geen van beiden aan twijfelden dat het een meisje in plaats van een jongen zou worden?) veroorzaakte bij Kurt en Elizabeth een niet te stuiten energie. Elizabeth maakte grote tekeningen van de toekomstige babykamer. Kurt huurde een aannemer in voor de aanbouw. Maar toen kreeg de moeder van de aannemer een beroerte en moest hij halsoverkop naar

Florida. Niemand anders had tijd om de klus voor de geboorte van de baby af te maken. Er zat een gat in de muur, de regen lekte door het zolderdak en er groeide schimmel op onze schoenzolen.

Toen ik zeven maanden zwanger was, kwam ik op een dag beneden en zag dat Elizabeth in een bladerenhoop speelde die onder het plastic afdekzeil de woonkamer was binnengewaaid. Terwijl ik aarzelde tussen huilen en het tapijt aanharken, werd er aangebeld.

Hij had een bundel van zeildoek bij zich waarin zijn gereedschap zat. Hij hield die altijd bij zich, zoals een ander zijn portefeuille. Het haar vol klitten reikte tot zijn schouders, zijn kleren waren vuil en hij rook naar sneeuw, hoewel het er niet het seizoen voor was. Shay Bourne arriveerde onverwacht, als een ballon van een zomerse kermis die op een winterse windvlaag binnenwaait en waarvan je je afvraagt waar hij al die tijd is gebleven.

Hij had moeite met spreken. Zijn woorden zaten in de knoop, en hij moest even stoppen om ze te ontwarren voordat hij kon zeggen wat hij bedoelde.

‘Ik wil...’ begon hij, en begon toen opnieuw. ‘Wilt u... is er... want...’ De inspanning veroorzaakte een dun laagje zweet op zijn voorhoofd. ‘Kan ik iets voor u doen?’ wist hij ten slotte uit te brengen, terwijl Elizabeth naar de voordeur kwam rennen.

Ja, ophoepelen, dacht ik. Ik wilde instinctief de deur al dichtdoen om mijn dochter te beschermen. ‘Dat denk ik niet...’

Elizabeth liet haar hand in de mijne glijden en keek naar hem op. ‘Er moet hier heel wat gerepareerd worden,’ zei ze.

Hij ging op zijn hurken zitten en zei tegen mijn dochter, nu zonder te haperen of te stotteren maar in vloeiende bewoordingen: ‘Daar kan ik bij helpen.’

Kurt zei altijd dat mensen anders zijn dan je denkt, dat je iemands achtergrond moest checken voordat je toezeggingen deed. Dan antwoordde ik dat hij te achterdochtig was, dat hij te veel als politieman dacht. Ten slotte had ik Kurt ook mijn leven binnengelaten vanwege zijn vriendelijke ogen en zijn goede hart, en zelfs hij kon de uitkomst daarvan niet ontkennen.

‘Hoe heet u?’ vroeg ik.

‘Shay. Shay Bourne.’

‘U bent aangenomen, meneer Bourne,’ zei ik. Het was het begin van het einde.

Zeven maanden later

MICHAEL

Shay Bourne was heel anders dan ik had verwacht.

Ik was voorbereid op een gewelddadige kolos met handen als kolen-schoppen, een stierennek, en samengeknepen oogjes. Dit was immers de misdaad van de eeuw, een dubbele moord die overal de aandacht had getrokken, van Nashua tot Dixville Notch. Een misdaad die des te erger leek vanwege de slachtoffers: een klein meisje en een politieman die ook haar stiefvader was. Het was het soort misdrijf waarbij je je afvroeg of je in je eigen huis nog wel veilig was, of de mensen die je vertrouwde zich niet elk moment tegen je konden keren. En misschien ook omdat het Openbaar Ministerie in New Hampshire voor het eerst in achten-vijftig jaar de doodstraf eiste.

Ondanks de hype in de media, die betwijfelden of er twaalf gezworenen gevonden konden worden die zich géén mening over dit misdrijf hadden gevormd, wisten ze ons te vinden. Mij vonden ze in een studiehok van de universiteit waar ik een wiskundige dissertatie aan het schrijven was. Ik had een maand lang niet fatsoenlijk gegeten, laat staan een krant gelezen, en dus was ik de perfecte kandidaat in de zaak Shay Bourne.

Toen we voor het eerst onze afgezonderde ruimte verlieten – het was een kleine kamer in het gerechtsgebouw die me even vertrouwd zou worden als mijn eigen appartement – dacht ik dat de gerechtsbode ons naar de verkeerde rechtszaal had gebracht. Deze beklaagde was klein en tenger, het type dat op de middelbare school ongetwijfeld was gepest. Hij droeg een tweed colbert dat hem veel te groot was, en de knoop van zijn das leek als door een magneet uit positie te worden getrokken. De vingers van zijn geboeide handen lagen als verstrengelde diertjes in zijn schoot, zijn haar was tot bijna op de schedel kortgeschoren. Hij staarde naar zijn knieën, zelfs toen de rechter zijn naam noemde die als stoom uit een radiator door de zaal siste.

De rechter en de advocaten waren aan het overleggen toen de vlieg binnenkwam. Het viel me om twee redenen op: in maart zie je niet veel vliegen in New Hampshire, en ik vroeg me af hoe je er een van je af kon slaan wanneer je aan handen en voeten geboeid was. Shay Bourne keek naar het insect toen het landde op de blocnote voor hem. Met gerinkel van metaal hief hij zijn gebonden handen en sloeg ze met kracht op tafel om de vlieg te doden.

Dat dacht ik tenminste, totdat hij zijn handpalmen draaide, zijn vingers spreidde, en het insect wegvloog om iemand anders te hinderen.

Op dat moment keek hij even naar mij en ik besepte twee dingen:

- 1 Hij was doodsbang.
- 2 Hij was ongeveer net zo oud als ik.

Deze meervoudige moordenaar, dit monster, leek op de aanvoerder van het waterpoloteam die het afgelopen semester naast me had gezeten tijdens een seminar economie. Hij leek op de bezorger van de pizza met de dunne bodem waar ik zo van hield. Hij deed me ook denken aan de jongen die ik onderweg naar de rechtbank door de sneeuw had zien lopen en voor wie ik mijn autoraampje had geopend om te vragen of hij een lift wilde. Met andere woorden: hij zag er niet uit zoals ik me een moordenaar had voorgesteld. Hij had elke andere jongen van in de twintig kunnen zijn. Ik had het zelf kunnen zijn.

Alleen zat hij drie meter verderop met geboeide polsen en enkels. En het was mijn taak om te beslissen of hij al dan niet mocht blijven leven.

Een maand later zou ik kunnen zeggen dat het dienen van de juryrechtspraak niets te maken heeft met wat je op tv ziet. Er werd heel wat heen en weer gelopen tussen de rechtszaal en de jurykamer. Als lunch kregen we slecht eten van een lokale delicatessenzaak; er waren advocaten die zichzelf graag hoorden praten, en geloof me, de aanklagers waren lang niet zo mooi als die vrouw uit *Law & Order*. Zelfs na vier weken had ik bij het betreden van deze rechtszaal nog het gevoel dat ik zonder reisgids in een vreemd land terecht was gekomen... en toch kon ik niet doen alsof ik een argeloze toerist was. Er werd van me verwacht dat ik de taal vloeiend sprak.

Het eerste deel van het proces was ten einde: we hadden Bourne schuldig bevonden. Het OM had een overdaad aan bewijslast gepresenteerd waaruit bleek dat Kurt Nealon was neergeschoten toen hij Shay Bourne probeerde te arresteren, nadat hij hem bij zijn stiefdochter had aangetroffen met haar ondergoed in Bournes zak. Toen June Nealon thuis kwam van haar afspraak met de verloskundige waren haar man en dochter dood. Het zwakke argument van de verdediging – dat Kurt een verbaal verlamde Bourne verkeerd had begrepen, dat het wapen per ongeluk was afgegaan – woog niet op tegen de overweldigende bewijslast van het OM. Erger nog, Bourne verscheen niet in de getuigenbank om zichzelf te verdedigen, misschien vanwege zijn beperkte spraakvermogen... of omdat hij niet alleen schuldig was, maar ook zo onberekenbaar dat zijn eigen advocaten hem niet vertrouwden.

We waren nu bijna klaar met de tweede fase van het proces, en wel die van het vonnis. Dat deel verschilde van alle andere moordzaken die de afgelopen halve eeuw in New Hampshire voor de rechter waren gebracht. We wisten nu dat Bourne het misdrijf had gepleegd. Maar verdiende hij de doodstraf?

Dit gedeelte leek op een beknopte *Reader's Digest*-versie van het eerste uur. De aanklager gaf een samenvatting van de bewijzen die tijdens het proces waren gepresenteerd. Daarna kreeg de verdediging de kans om sympathie voor een moordenaar binnen te halen. We kregen te horen dat Bourne door de kinderbescherming van het kastje naar de muur was gestuurd, dat hij brand had gesticht in het huis van zijn pleegouders en twee jaar in een jeugdgevangenis had doorgebracht. Hij leed aan een bipolaire stoornis die nooit was behandeld, aan een auditieve aandoening, hij kon niet omgaan met emoties en had moeite met spreken, lezen en schrijven.

Dat hadden we allemaal al van getuigen gehoord. Maar nogmaals: Shay Bourne verscheen nooit in de getuigenbank om vergiffenis te vragen.

Nu, tijdens de slotpleidooien, zag ik hoe de aanklager zijn gestreepte das recht trok en naar voren liep. Het verschil tussen een gewone rechtszaak en de eindfase van een proces waarbij de doodstraf wordt geëist, is de invloed van degene die het laatste woord heeft. Dat had ik niet van mezelf, maar van Maureen – een oudere gezworene, een schat van een vrouw die ik graag als oma had willen hebben. Ze had nooit een aflevering van *Law & Order* gemist, en haar juryplicht zo'n beetje via een postorderbedrijf in de wacht gesleept. Bij de meeste processen had de aanklager in de slotpleidooien het laatste woord. Wat er ook werd gezegd, het gonsde nog steeds in je hoofd wanneer je terugging naar de jurykamer om te beraadslagen. Maar bij zaken waar de doodstraf werd geëist, kwam eerst het OM, en daarna kreeg de verdediging de laatste kans om je op andere gedachten te brengen.

Het was uiteindelijk echt een zaak van leven of dood.

De aanklager bleef voor de jurybank staan. 'In de geschiedenis van de staat New Hampshire is het achtenvijftig jaar geleden dat het Openbaar Ministerie de jury vroeg een besluit te nemen dat net zo moeilijk en ernstig is als de beslissing die u nu moet nemen. Een besluit dat door geen van ons lichtvaardig wordt genomen, maar wel een dat de feiten in deze zaak rechtvaardigt en recht doet aan de nagedachtenis van Kurt Nealon en Elizabeth Nealon, die op zo'n tragische en weerzinwekkende wijze van het leven zijn beroofd.'

Hij pakte een uitvergroete foto van Elizabeth Nealon op en hield die vlak voor ons gezicht. Elizabeth was een van die kleine meisjes geweest die uit lichter materiaal dan vlees leek te bestaan, met haar ranke been-tjes en engelenhaar; zo'n kind dat je al van het klimrek zag zweven als het niet door haar sneakers aan de aarde werd gebonden. Maar deze foto was genomen nadat ze was doodgeschoten. Haar gezicht en haren zaten onder het bloed; haar ogen waren nog wijd open. Het jurkje dat bij de val was opgetrokken, liet zien dat ze vanaf het middel naakt was. 'Elizabeth Nealon zal nooit een staartdeling leren maken, leren paardrijden, of een achterwaartse handstand maken. Ze zal nooit op schoolkamp gaan, haar eerste schoolbal meemaken of eindexamen doen. Ze

zal nooit voor het eerst hoge hakken dragen of voor het eerst gekust worden. Ze zal nooit een jongen mee naar huis nemen om hem aan haar moeder voor te stellen. Ze zal nooit door haar stiefvader naar het huwelijksaltaar worden gebracht. Ze zal nooit haar zusje Claire leren kennen. Al deze momenten, en nog duizenden andere, zal ze moeten missen. Niet vanwege een tragisch verkeersongeluk of een aangeboren dodelijke ziekte, maar omdat Shay Bourne besloot dat ze die momenten niet verdiende.'

Vervolgens hield hij een andere foto op. Kurt Nealon was in de maag geschoten. Zijn blauwe uniformhemd zag rood van zijn bloed en dat van Elizabeth. Tijdens het proces hadden we gehoord dat hij Elizabeth niet los wilde laten toen de ziekenbroeders arriveerden, ook al was hij aan het doodbloeden. 'Shay Bourne maakte niet alleen een eind aan het leven van Elizabeth, maar ook aan dat van Kurt Nealon. En daarmee beroofde hij niet alleen Claire van haar vader en June van haar man, maar ook het politiekorps van Lynley van een van hun beste krachten. Hij beroofde het Grafton County-team van hun coach, en de Veilige Fietsdag voor de basisschool in Lynley van hun stichter. Shay Bourne heeft ons van een overheidsdienaar beroofd die op het moment van zijn dood niet alleen zijn dochter beschermde, maar tevens onze burgers en onze gemeenschap. Een gemeenschap waar u allen deel van uitmaakt.'

De aanklager legde de foto's op tafel. 'Er is een reden waarom in New Hampshire sinds achtenvijftig jaar de doodstraf niet meer is voltrokken, dames en heren. Want bij alle rechtszaken die de revue passeerden, was er niet een die zo'n straf rechtvaardigde. Maar om diezelfde reden heeft de bevolking van deze staat de optie van de doodstraf gehandhaafd in plaats van die af te schaffen zoals veel andere staten hebben gedaan. En die reden zit vandaag in deze rechtszaal.'

Ik volgde de blik van de aanklager naar Shay Bourne. 'Als er in de afgelopen achtenvijftig jaar één zaak is geweest waarop die ultieme straf van toepassing is,' zei de aanklager, 'dan is het deze.'

De universiteit is een luchtbel. Je gaat er voor vier jaar op en vergeet dat er nog een echte wereld is buiten je tentamens en bierwedstrijden. Je leest geen kranten, maar handboeken. Je kijkt niet naar het nieuws, maar naar Letterman. Toch dringt er af en toe iets van de buitenwereld door: een moeder die haar kinderen opsluit in een auto en die het meer in laat rijden om ze te verdrinken; een man die zijn vrouw doodschiet in het bijzijn van zijn kinderen; een serieverkrachter die een tiener maandenlang in een kelder gevangen houdt voordat hij haar keel doorsnijdt. De moord op Kurt en Elizabeth Nealon was natuurlijk een gruweldaad. Maar waren andere moorden minder gruwelijk?

De advocaat van Shay Bourne stond op. 'U hebt mijn cliënt schuldig bevonden aan tweevoudige moord, en dat zal hij niet aanvechten. We aanvaarden uw oordeel en we respecteren het. Maar nu vraagt de open-

baar aanklager u deze zaak, die de dood van twee mensen betreft, af te wikkelen door het leven van een derde te eisen.'

Ik voelde zweetdruppels tussen mijn schouderbladen verschijnen.

'De wereld zal niet veiliger worden wanneer Shay Bourne gedood wordt. Al zou u besluiten hem niet te executeren, hij kan nergens heen. Hij zal onvoorwaardelijk tweemaal levenslang krijgen.' Hij legde zijn hand op Bournes schouder. 'U hebt over Shay Bournes jeugd gehoord. Waar had hij moeten leren wat ieder van u van uw familie kon leren? Wie had hem het onderscheid tussen goed en kwaad moeten bijbrengen? Tussen waarheid en leugen? Wie had hem verhaaltjes voor het slapen gaan moeten voorlezen, zoals Elizabeth Nealons ouders hebben gedaan voor hun dochter?'

De advocaat liep op ons af. 'U hebt gehoord dat Shay Bourne aan een bipolaire stoornis lijdt die nooit is behandeld. U hebt gehoord dat hij leerproblemen heeft waardoor taken die voor ons heel eenvoudig zijn, voor hem buitengewoon frustrerend worden. U hebt gehoord hoe moeilijk het voor hem is zijn gedachten onder woorden te brengen. Dit heeft er allemaal toe bijgedragen dat Shay verkeerde keuzes maakte, een conclusie die u allemaal zonder gerede twijfel hebt getrokken.' Hij keek ons allemaal een voor een aan. 'Shay Bourne maakte verkeerde keuzes,' zei de advocaat, 'maar maakt u het nog niet erger door er zelf een te maken?'